

og postmoderne samfund, hvor „etnisk differentiering delvis er en følge af kulturel homogenisering“ (s.135), men samtidig viser de nyeste antropologiske studier faktisk, at etnicitet ikke er den monolit i folks identitetsdannelse, som konventionel forskning i emnet har gjort den til. Begreber som „hybriditet“ og „grænseområder“ („frontier zones“) er dukket op i erkendelse af, at folk i multietniske samfund – og hvilke samfund er andet end multietniske i det 21. århundrede? – ganske vist betoner etnicitet i visse kontekster, men at de også danner identiteter på kryds og tværs af etniske grænser, identiteter, som tager afsæt i lokalitet, fælles ideologi, religion, beskæftigelse og andet, som overskygger de etniske grænser og giver helt nye „hybride“ gruppetilhørsforhold. Det er ofte disse identiteter, frem for de etniske, som *betyder* noget og har praktiske konsekvenser for folks måde at leve på.

Tilsvarende peger Eriksen på, at begrebet „nationalisme“ rummer en dobbelttydning: der kan på den ene side være tale en „etnisk nationalisme“ af konventionel art, hvor nationen ses som sammenfaldende med én etnisk gruppes hegemoni i et givet territorium politisk formaliseret som en stat, på den anden side findes nationalismer knyttet til polyetniske stater, hvor nationalismen forstås som et fællesskab af borgere i samfundet hævet over de etniske skel. Her bliver nationalisme til en universalistisk ideologi om formel retfærdighed og ligestilling. Den officielle retorik betoner her borgerrettigheder og menneskerettigheder som vigtigere end kulturelle rødder. Som Eriksen ser det, er denne skelnen mellem partikularistisk (etnisk) og universalistisk nationalisme vigtig at holde sig for øje, al den stund det implicerer to vidt forskellige syn på statens rolle.

Fremstillingen af sagsområderne i bogen er imidlertid ikke rettet mod at vise relevansen eller nødvendigheden af de begrebsafklaringer og - afløsninger, bogen ender ud i; den er rettet primært mod en gennemgang af nogle forskellige perspektiver på etnicitet og nationalisme, som forlaget, Pluto Press, havde bedt om. Bogen har følgende form som et review af en omfattende litteratur set fra et antropologisk udkigspunkt, der på én gang er rodfæstet i den „klassiske“ Barth'ske etnicitetsforskning, hvor grænsemekanismer står i centrum, og samtidig lægger kritisk afstand til dens mangel på historisk perspektiv og magtpolitisk kontekstualisering. Ironisk nok henter

Eriksen det fænomen, kultur, som Barth startede med at lægge afstand til, tilbage i værktøjskassen, omend i en ny og relativiseret form. Der er bred enighed om, at kultur er vigtig for de etniske processer i det omfang, kulturelle forskelle bliver gjort til sociale forskelle. Men, siger Eriksen, kultur er også vigtig som et fænomen i sig selv, fordi kultur forsyner mennesker med en speciel kompetence af denne eller hin art. I den forstand er kultur en ressource, som mennesker bruger til at skabe identiteter med, nye, gamle, hybride, kreative. *Brugen* af kultur giver den social relevans og ændrer den undervejs. Herfra kan arbejdes videre med fænomenerne omkring identiteters mange arter.

Eriksen har et imponerende overblik over etnicitetsforskningens litteratur, og hans bog er et velegnet sted at starte for den, som vil sætte sig ind i etnicitetsstudiernes analytiske kringelkroge. Se bogen som en brugsbog. Den findes kun i paperback. Brug den!

Hanne Veber
mag.scient., ph.d.

Danmarks Humanistiske Forskningscenter
og

RUC, Kultur- og Sprogødestudier

Lisanne Wilken: Enhed i mangfoldighed? Eurovisioner og minoriteter. Århus: Aarhus Universitetsforlag 2001. 318 sider, ill. ISBN 87-7288-928-4. Pris: 348 kr.

Blåt omslag med en ring af gule stjerner med ordene „Mange tak Europa“ på en række forskellige minoritetsprog i lyseblåt på et værk, der oven i købet pranger med EU-besværgelsen „Enhed i mangfoldighed“ som titel: Man kan i hvert fald dårligt sige, at læseren ikke skulle være blevet advaret på forhånd, og Lisanne Wilken lægger da heller ingen steder i bogen skjul på sine sympatier for, hvad hun med kun en lille smule ironi kalder EUropæisk kulturpolitik. De to andre bøger på mine reoler med gule stjerner på blå baggrund på omslaget er fulde af billeder, billeder af prinsesse Europa og hendes bortførelse. I Lisanne Wilkens bog er der kun kort og tabeller – den handler nemlig om ikke om billeder og symboler, men om sprog og sprogpolitik. Pointen er kort fortalt, at EU's omfattende institutionelle støtte til sprogligt definerede minoriteter kan fortælle os noget mere grundlæggende om EUropæisk kultur- og identitetspolitik end nok så mange flag og billeder af prinsesser på tyre.

Afhandlingens første kapitel („Det analytiske fundament“, s. 24-40) præsenterer de begrebslige redskaber, der ligger til grund for behandlingen af det omfattende og meget forskelligartede kildemateriale. Ved at tage afsæt i aktuelle diskussioner om kulturbegrebets analytiske anvendelighed forsøger Lisanne Wilken at vise, hvordan Gregory Batesons begreber om „kort“ og „territorium“, „framing“ og „reframing“ og „metakommunikation“ i samspil med Pierre Bourdieus feltbegreb er i stand til at indfange ellers usynlige kulturelle forandringsprocesser.

Afhandlingens andet kapitel („Den europæiske kulturpolitik“, s. 41-56) søger på denne baggrund at indkredse det kulturpolitiske felt, der uden at kunne henføres til navngivne politiske instanser alligevel konstituerer en analytisk påviselig europæisk interventionsarena. For en umiddelbar betragtning forekommer det nærliggende at tolke kommissionens, parlamentets og andre EU-instansers forskellige og til tider indbyrdes modstridende initiativer som udtryk for en bagvedliggende politisk vilje. Ud fra de her foreslåede teoretiske præmisser bliver det muligt at tale om disse initiativers effekter uden at postulere en sådan overordnet instans, og således at rette den analytiske opmærksomhed mod sammenhængen mellem europæisk kulturpolitik („enhed“) og europæisk minoritetspolitik („mangfoldighed“).

De to følgende kapitler retter opmærksomheden mod den europæiske minoritetspolitik set fra de berørte minoriteters og deres organisations synsvinkel. Afhandlingens tredje kapitel („Minoriteternes indtogsmarch“, s. 57-87) beskæftiger sig således med, hvordan „Europa“ er blevet relevant for waliserne som minoritet, mens der i fjerde kapitel („Vest-europæisering“, s. 88-106) tegnes et bredere billede af en række meget forskellige minoriteters engagement i en europæisk dimension i deres kamp om anerkendelse gennem 70'erne og 80'erne. Det efterfølgende femte kapitel („Fællesskabets minoritetspolitik“, s. 107-55) vender derefter atter tilbage til det institutionelle centralperspektiv for på denne måde at kunne tegne et samlet billede af den „minoritetspolitik“, der i virkeligheden drives af et samspil mellem en lang række forskellige aktører.

Afhandlingens sjette („Sprog, kultur og nation i Europa“, s. 156-201) og syvende kapitel („Sprog, kultur og identitet i Wales“, s.

202-56) fokuserer på kategorien „sprog“ som omdrejningspunkt for de mange forskellige, både lokale og centrale, interventioner og initiativer, der tilsammen tegner konturerne af den europæiske minoritets- og kulturpolitik gennem de seneste årtier. Også i dette tilfælde går forfatteren i dybden med det walisiske eksempel, som hun gennem sit feltarbejde har et mere detaljeret kendskab til, efter at hun i det foregående kapitel har tegnet et bredere billede af det europæiske sprogpoltiske landskab.

Bogen afrundes gennem et opsummerende kapitel („Opsamling og konklusion“, s. 257-83), der yderligere understreger, at dybtgående forandringer på det europæiske kultur-, sprog- og minoritetspolitiske felt kan fremanalyseres i mangfoldigheden af lokale og decentrale tilpasnings- og omstillingsprocesser endog helt uden at blive bemærket som ændringer på et overordnet, politisk niveau.

Set i forhold til de stakkevis af publikationer, der på forskellig måde prøver at nærme sig spørgsmålet om EUropæisk kultur og identitet, adskiller Lisanne Wilkens bog sig gennem den meget præcise fokusering på et ganske velafgrænset politisk interventionsfelt. Over for de endnu ikke så talrige antropologiske bestræbelser på at nærme sig EUropa med feltarbejdet som våben udmærker Lisanne Wilken sig igennem den nærmest afvæbnede frejdighed, med hvilken hun deklarerer sit omfattende surferi efter relevante informationer på internettet som etnografisk feltarbejde. Ikke desto mindre er der uomtvisteligt tale om et originalt og nyskabende kulturanalytisk bidrag til udforskningen af europæisk og EUropæisk kultur og identitet. Synd at den endnu kun findes på minoritetssproget dansk.

Michael Harbsmeier
lektor
Roskilde Universitetscenter

Per Olof Berg, Anders Linde-Laursen & Orvar Löfgren (eds.): Invoking a Transnational Metropolis. The Making of the Øresund Region. Lund: Studentlitteratur 2000. 317 sider. ISBN: 91-44-